

Bulletin van

Arctic Peoples Alert

nummer-1 Voorjaar 1998

foto uit: The Vanishing Arctic (zie Poolkoorts, pagina 8)

Inhoud

Groenland wil nieuwe defensieovereenkomst

Ontwikkelingen rondom Thule-luchtmachtbasis

Het Deense parlement heeft nee gezegd tegen de eis van Groenland om te komen tot een hernieuwde defensieovereenkomst tussen Denemarken en de Verenigde Staten. De oude overeenkomst dateert van 1951, toen Groenland nog een kolonie van Denemarken was. De belangrijkste reden voor deze overeenkomst, zo kregen de Deense en Groenlandse burgers indertijd te horen, was het veilig stellen van de verdediging van Groenland en het overige Noordatlantische gebied. Vorig jaar kwamen uit Amerikaanse archieven documenten te voorschijn waaruit bleek dat de Verenigde Staten één jaar na het sluiten van de defensieovereenkomst een omvattend plan hadden opgesteld waarin de Amerikaanse Thule-basis werd omschreven als een aanvalsbasis voor vluchten met atoombommenwerpers richting Sovjet-Unie. Deze nieuwe informatie leidde tot opschudding in Groenland. "Wij willen kennis nemen van de inhoud van de afspraak en we willen weten hoe die vandaag wordt uitgelegd. Als er nieuwe onderhandelingen komen willen wij daarbij aanwezig zijn. Wij willen er bij zijn als er wordt gesproken over zaken die Groenland direct aangaan", aldus Motzfeld, minister-president van Groenland. Hij geeft de moed niet op en wil de eis opnieuw ter discussie brengen in de Deense Defensiecommissie. Samen met Kuupik Kleist, de directeur Buitenlandse Zaken van Groenlands Zelfbestuur, heeft hij zitting in de commissie. Daarmee is Groenland betrokken bij de voorbereidingen van de toekomstige Deense defensie- en veiligheidspolitiek. Begin 1997 is de commissie geïnstalleerd onder voorzitterschap van Heinesen, de voormalige Deense minister van Financiën. In de commissie zal onder andere worden gesproken over de noodzaak van een nieuwe defensieovereenkomst.

Als Motzfeld ook hier geen gehoor vindt dan is er altijd nog de mogelijkheid dat hij het onderwerp zelf in Washington ter sprake brengt. De minister-president van Groenland is uitgenodigd om dit jaar een bezoek te brengen aan het hoofdkwartier van *Space Command* in Colorado Springs. Dit hoofdkwartier is verantwoordelijk voor de luchtmachtbasis in Thule.

vervolg op pagina 10

Colofon

Stichting Arctic Peoples Alert i.o.
voorheen Stichting Innu Steungroep
Zusterstraat 58 B
2512 TN Den Haag
telefoon en fax: 070 - 4020943
E-mail: arctica@apanl.antenna.nl
postbank: 440 8028
actierekening: 40092
KvK: S-157171

Bestuur:
Hans de Bruin, voorzitter;
drs Jan van Boeckel, secretaris;
ir Charles van den Ouweland, penningmeester.
Coördinator: Govert de Groot

overige medewerkers arctica:
Els de Meijer, Berry Lensink.

Comité van Aanbeveling:
Ria Beckers, oud-fractievoorzitter van GroenLinks in de Tweede Kamer;
H.C. ten Berge, auteur;
Prof.Dr. Louis Beyens, Laboratorium voor Polaire Ecologie en Paleobiologie, Departement Biologie, Universitair Centrum Antwerpen, België;
Prof. Theo van Boven, hoogleraar internationaal recht, Rijksuniversiteit Maastricht;
Douwe Bylsma, voorzitter FNP (Fryske Nasjonale Partij);
Henk Droesen, rechter in arrondissementsrechtbank te 's Hertogenbosch;
Prof.Dr. Louwrens Hacquebord, Arctisch Centrum, Rijksuniversiteit Groningen;
Gerda Koopmans, WILPF-Nederland (Women's International League for Peace and Freedom - Nederland);
David Suzuki, hoogleraar zoölogie, universiteit van British Columbia, Canada en journalist;
Tove Søvndahl Petersen, Indigenous Peoples' Secretariat, Kopenhagen, Denemarken, op persoonlijke titel;
Marie-Louise Tiesinga-Autsema, lid Eerste Kamer voor D66.

Nederland is waarnemer bij een aantal arctische organisaties zoals: *Barents Euro-Arctic Council, Arctic Environmental Protection Strategy (AEPS), Conservation Arctic Flora and Fauna (CAFF), Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP)* en wil waarnemer worden bij de *Arctic Council.*

ISSN: 1387-2818

Druk:
Adelante Den Haag, op minder milieubelastend *Savetree* 100% oudpapier

Layout:
Mobile Arts & Media, Wout de Jong

Logo
Twee mensen in de Arctic in gesprek met elkaar. De ijsbeer, de zeehond, de muskusos en de raaf als vertegenwoordigers van de dieren. Als belangrijke voedselbron voor de inheemse volken en als graadmeter voor het milieu.
Zijn het twee jagers die elkaar tegenkomen en de laatste nieuwtjes over de jacht uitwisselen of zijn het twee vrouwen die de maaltijd van vanavond bespreken?
Twee wetenschappers die discussiëren over de achteruitgang van de fauna in de Arctic of twee toeristen die ervaringen uitwisselen?

Acceptgiro
Bij de laatste Innu-Informatiekrant met daarin het nulnummer van Arctica was een acceptgirokaart bijgevoegd. Honderden giro's mochten wij inmiddels terugontvangen waarvoor wij u zeer erkentelijk zijn. Degenen die nog geen gebruik hebben gemaakt van de acceptgiro willen we daar graag aan herinneren.

NIEUW (email-)ADRES
Arctic Peoples Alert, Zusterstraat 58-B, 2512 TN Den Haag
arctica@apanl.antenna.nl

Arctic Peoples Alert

De naamsverandering van Innu Steungroep naar *Arctic Peoples Alert*, en daarmee de uitbreiding van onze doelstellingen, wordt door velen gewaardeerd. Als lezer van de *Innu-Informatiekrant* hebben velen van u dat laten blijken door de acceptgiro ingevuld aan ons terug te zenden. Dank daarvoor. Voor u ligt de eerste *arctica*.

Arctic Peoples Alert heeft het plan om tweejaarlijks een Arctische Dag te organiseren: de eerste op 16 mei a.s. in en samen met onder andere het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden en in oktober 1998 in Groningen in samenwerking met het Arctisch Centrum. Voor maart 1999 staat een Arctische Dag in Den Haag op het programma in samenwerking met het Museon.

In december opent het Museon in Den Haag een tentoonstelling met als (werk)titel *'ESKIMOLAND; Een tentoonstelling over verleden, heden en toekomst van de Groenlandse INUIT'*. Basis van de tentoonstelling vormen de Tinbergencollectie en de collectie van de pasgeleden overleden Gerti Nooter. In beide gevallen betreft het in hoofdzaak materiaal uit Oost-Groenland. Daarnaast zal de recentelijk door het museon verworven Artis-collectie met Alaska-materiaal uit de 19de eeuw worden getoond.

Een ander voorbeeld van Nederlandse betrokkenheid bij de Arctic is het feit dat het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de natuurbescherming in Siberië steunt en daarbij meer aandacht vraagt voor de inheemse volken.

GG

ARCTIC PEOPLES AND SELFDETERMINATION *ARCTISCHE VOLKEN EN ZELFBESCHIKKING*

Op zaterdagmiddag 16 mei organiseert *Arctic Peoples Alert* samen met het Rijksmuseum voor Volkenkunde, het Centrum voor Niet-Westerse Studies (CNWS) en de Vereniging van Vrienden van het museum en de *Research Group Circumpolar Cultures* haar eerste Arctische Dag.

Deze eerste Arctische Dag zal een algemeen karakter hebben. IMMAQA 'alles is mogelijk'. Inheemse vertegenwoordigers uit Canada, Groenland en de Russische Federatie zullen onder andere spreken over de vormen van zelfbeschikking. Vier vrouwelijke Inuit-studenten, Susan Enuaraq, Mynah Ishulitaq, Aaju Peter en Julia Shamaiyuk, afkomstig van Baffin-eiland in Canada, zullen een bijdrage leveren. Zij studeren aan het *Arctic College* in Iqaluit, de toekomstige hoofdplaats van Nunavut, dat 1 april 1999 daadwerkelijk zelfbeschikking krijgt. De studenten zullen hierover de nieuwste informatie geven en enkele optredens verzorgen. Zij zijn op doorreis naar het *Third International Congress of Arctic Social Sciences ICASS III* in Kopenhagen.
Verder zijn woordvoerders van de inheemse volken uit Groenland en Siberië uitgenodigd. Daarnaast zal ook de Groenlander Jens Davidsen een optreden verzorgen. Een paneldiscussie tussen de inheemse gasten en Nederlanders die bij de Arctic betrokken zijn maakt deel uit van het programma en heeft als thema: 'Nederland en de inheemse volken in de Arctic.'

De eerste ARCTISCHE DAG vindt plaats in het Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, tel. 071 516 8800.
Het museum ligt op vijf minuten loopafstand van het NS-station.
De toegangsprijs voor de dag is dezelfde als de toegangsprijs van het museum (volwassenen *f*10,00; 4-18/65+/CJP *f*7,50; toegang met Museumjaarkaart *f*3,-).
Het museum is open vanaf 12.00 uur.
De Arctische Dag duurt van 12.30 uur t/m 17.00 uur
In het museum is t/m 2 augustus de tentoonstelling *'Naar Tibet met Kuifje'* te zien.
De voertaal van de Arctische Dag is Engels.

foto: Inuit Tapirisat of Canada

In Memoriam

Gerti Nooter op reis achter de horizon

6 december 1930 - 28 januari 1998

In januari overleed Gerti Nooter op 68-jarige leeftijd.
Nooter stapte, met aanvankelijk vooral een grote interesse voor Afrika, het Museum voor het Onderwijs in Den Haag binnen en werd daar getroffen door de Groenland-collectie van Nico Tinbergen. De interesse voor het poolgebied moet ik voor een belangrijk deel van hem hebben meegekregen toen ik als jongetje les kreeg in dat Onderwijsmuseum, nu Museon. Ieder kind in Den Haag wist daardoor dat Eskimo een scheldwoord was en dat het Inuit moet zijn. Tijdens zijn verblijf met zijn familie in Oost-Groenland heeft hij de Tinbergen-collectie aangevuld en werd hij, zogezegd, een Groenlander. Later heeft ons pad zich een paar keer gekruist, zoals tijdens het IVde Russell Tribunaal in 1980 in Rotterdam over de Rechten van de Indianen. Ik herinner me nog een heftig debat tijdens de door hem opgezette tentoonstelling *'Over leven en Overleven'* in het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden over de verkoop van zeehondenbontjassen. Eigenlijk heeft hij mede de aanzet gegeven tot de oprichting van Arctic Peoples Alert.

GG

Dag vrienden,

Ik weet dat het lang geleden is dat jullie de stem van Innu-vrouwen hebben gehoord, maar dat wil niet zeggen dat we met werken zijn opgehouden. We willen nog steeds iets doen. Denk niet dat we de moed hebben opgegeven. In augustus 1997 hielden we een grote protestactie. Samen met de Inuit organiseerden de Innu een protestactie in Voisey's Bay die een week duurde. Dit was voor het eerst dat Innu en Inuit gezamenlijk protesteerden. Er waren mensen uit alle delen van Labrador, ook uit Sheshatshui en Utshimassits (Davis Inlet). Zes jaar geleden hebben we ons hevig verzet tegen militaire laagvliegoefeningen, ik had nooit gedacht dat dat nog eens zou gebeuren. Maar dus toch, in Voisey's Bay.

Toen we in Voisey's Bay waren, was het er prachtig - bergen en rivieren en heel veel dieren. Er was zoveel vis dat het jammer was dat we geen net bij ons hadden. Ik zat in mijn tent naar het strand en het water te kijken en heb veel gewandeld en andere Innu en Inuit in hun tenten opgezocht. Ik dacht aan wat er over een paar jaar met dit land zal gebeuren als er een mijn wordt geopend. De kariboes, de vissen, allerlei dieren zullen weggaan, ziek worden of sterven. Zelfs nu al, nu er alleen nog maar wat proefboringen zijn gedaan, zag ik overal gemorste olie. Ik maak me zorgen over de gaten in de grond en al die rommel. Het voedsel van de dieren zal er op achteruit gaan. De Innu zullen de dieren eten die misschien ziek zijn en de mensen zouden ook ziek kunnen worden. Ik maak me zorgen over al die mannen die van buiten komen om hier te werken en over de Innu-vrouwen die met die mannen in aanraking komen. We hebben al veel problemen met alcohol, zelfdoding en geweld binnen het gezin. Als er in Voisey's Bay een mijn komt zal het erger worden. Sommige mensen willen werk, maar Innu zijn anders dan blanken: wij hebben nooit voor lange tijd goede banen gehad, wij verdienen net genoeg geld om wat eten te kopen. Wij missen onze families en willen de mogelijkheid hebben om buiten te zijn en te jagen.

We moeten wat doen voordat alle oude mensen zijn overleden. Want het zijn de kinderen die het land gaan gebruiken als wij er niet meer zijn.

Elizabeth Penashue
Sheshatshui, december 1997

Inmiddels is de familie Penashue met het organiseren van tochten voor eco-toeristen begonnen. Een kopie van de folder is op aanvraag beschikbaar.

Moskou's advies voor het behoud van het natuurlijke en culturele erfgoed

Van 11 tot 14 maart 1998 vond in Moskou het *Willem Barents Memorial Arctic Conservation Symposium* plaats.
De bijeenkomst was gezamenlijk georganiseerd door de staatscommissie milieubescherming van de Russische Federatie, het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van Nederland, het Severtsev Instituut van Ecologie en Evolutie van de Russische Academie van Natuurwetenschappen en het Erfgoedsinstituut van de Russische Academie van Natuurwetenschappen en het Ministerie van Cultuur van de Russische Federatie.
Met dit symposium werd de zevenjarige Russisch-Nederlandse samenwerking in het noordpoolgebied gevierd en werden de resultaten gepresenteerd van vele expedities naar gebieden in de Russische Federatie zoals: de Witte Zee, Pechora Delta, Novaya Zemlya, Taimyr en Lena Delta.
Meer dan 140 deelnemers uit Brazilië, Duitsland, Nederland, Noorwegen, de Oekraïne, Polen, Russische Federatie, Spanje, Verenigde Staten, IJsland en Zuid Afrika woonden het symposium bij.
De meeste deelnemers zijn betrokken bij de internationale samenwerking in het noordpoolgebied. Aan de orde kwam een grote verscheidenheid aan kwesties met de betrekking tot onderzoek in het noordpoolgebied, de ecologie en migratie van vogels alsmede beschermde gebieden, vegetatie, natuurbehoud en duurzaam beheer, etc.

Nederland heeft toegezegd de komende drie jaar 700.000 gulden in de ontwikkeling van het Russische Noordpoolgebied te investeren. Met het geld kan de regering in Moskou de broedplaatsen van trekvogels beschermen. Vele trekvogels die in Nederland overwinteren, hebben hun broedgebied in het noorden van Rusland.

Tijdens hun slotsessie kwamen de deelnemers overeen zich te richten tot de verantwoordelijke autoriteiten in eigen land en tot internationale organisaties die zich specifiek bezighouden met het natuurbehoud in het noordpoolgebied zoals de *Arctic Council*, de *Conservation of Arctic Flora and Fauna* (CAFF) en het Arctisch Programma van het WNF, en tevens tot de vele nationale NGO's die actief zijn op het gebied van arctisch natuurbehoud, met onder andere de volgende adviezen:

"De deelnemers:
1. Roepen de regering van de Russische Federatie en de regering van Nederland op hun succesvolle samenwerking op het gebied van algemene arctisch wetenschappelijke en natuurbehouds-kwesties in het kader van het *Memorandum of Understanding* (1991), voort te zetten en, waar nodig, te vergroten.
6. Dringen bij beide regeringen erop aan hun succesvolle arctische samenwerking meer bekendheid te geven teneinde het publiek meer informatie te verschaffen en op die manier een grotere interesse in het arctische culturele en natuurlijke erfgoed te wekken.
7. Verzoeken beide regeringen de belangen, cultuur en manier van leven van de inheemse volken in aanmerking te blijven nemen en rekening te houden met het belang van de bescherming van het leefgebied van de inheemse volken bij het tot stand brengen van beschermde gebieden. Dit kan vereisen dat verschillende soorten beschermde gebieden worden ontwikkeld, waaronder etno-ecologische.
10. Roepen beide regeringen op de betrokkenheid van nationale en internationale NGO's positief te blijven benaderen teneinde de gemeenschappelijke doelen van een goed en duurzaam beheer van het noordpoolgebied te bereiken en verwelkomen in dit verband de recentelijke oprichting van een Nederlandse NGO (men doelt op: Artic Peoples Alert-GG) voor arctische kwesties."

GG

Ook Eerste Kamer keurt IAO-Verdrag goed

Pronk spreekt zich niet uit over laagvliegverdrag

foto: Quanaaq (Leon Huijs, SNP)

Op 11 november 1997 heeft de Eerste Kamer het IAO-verdrag 169 inzake inheemse volken goedgekeurd (kamerstuk 25020).
De Kamer maakte van de gelegenheid gebruik om de problematiek van inheemse volken aan de orde te stellen en had een inhoudelijk sterk debat met minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking. Daarbij werd onder andere gediscussieerd over intern versus extern zelfbeschikkingsrecht van inheemse volken. Weliswaar had de VVD-fractie in de Eerste Kamer reserves maar stemde toch voor, in tegenstelling tot de VVD Tweede-Kamerfractie. *Arctic Peoples Alert* werd op het Binnenhof voor het eerst genoemd. Op het laagvliegen boven de Innu wilde Pronk dit keer niet ingaan. Hieronder volgen enkele relevante citaten.

Ernst Hirsch Ballin (CDA), oud-minister van Justitie: "De manier waarop de gesprekken in het kader van de Verenigde Naties verlopen over de *Declaration on the rights of indigenous peoples* geven opnieuw aanwijzingen dat in feite de internationale gemeenschap nog te weinig toe is aan een echt verankeren van rechten van deze inheemse en in stamverband levende volken (...)
Het recht op zelfbeschikking is in de gebruikelijke denklijn over het internationaal recht gerelateerd aan staten en gebieden die kolonie van een andere staat zijn geworden en die als zodanig zijn afgebakend met alle gevolgen van dien voor de inheemse en in stamverband levende volken. Maar het recht op zelfbeschikking hoeft niet zo beperkt te worden opgevat. Er zijn goede redenen om juist in de context van deze rechten van inheemse (...) volken de vraag te stellen of niet een andere invulling moet worden gegeven aan het recht op zelf-

beschikking: een recht op zelfbeschikking waarbij ook iets anders in beeld komt dan een bestaan als zelfstandige staat zoals wij dat in de afgelopen eeuwen gewend zijn in het internationale recht."

Ans Zwerver (GroenLinks): "De minister schrijft in de nota naar aanleiding van het verslag dat de regering er de voorkeur aan geeft om steun aan inheemse volken te laten plaatsvinden in de ontwikkelingslanden via de Nederlandse ambassade ter plekke. Dit betekent dat er vanuit Nederland geen steun gegeven wordt aan inheemse volken die niet in een ontwikkelingsland wonen. Voor inheemse volken in het arctische gebied, maar ook voor de Innu-indianen, is het niet mogelijk om een beroep te doen op de zogenaamde ambassadefondsen voor kleine projecten. Ook kunnen organisaties als *Arctic Peoples Alert*, die aandacht vragen voor de problematiek van de inheemse volken in niet-derdewereldlanden, niet terecht bij de geëigende Nederlandse fondsorganisaties, aangezien deze op de ontwikkelingssamenwerking met het Zuiden zijn gericht. Een vreemde situatie. Kan de minister aangeven welke mogelijkheden er zijn om, indien nodig, ook inheemse volken in niet-derdewereldlanden te ondersteunen? (...)
Op 7 oktober heeft de Eerste Kamer het Laagvliegverdrag met Canada goedgekeurd. Dit verdrag is in de ogen van GroenLinks niet voldoende getoetst aan het voorliggende verdrag. In de nota naar aanleiding van het verslag bij het Laagvliegverdrag zegt de regering dat het IAO-verdrag -ik citeer nu- "regeringen verplicht tot consultatie met inheemse volken en tot studies waar het ontwikkelingsprogramma's betreft die effecten hebben op het leefmilieu van die volken".
Ofschoon Canada in eerste instantie verantwoordelijk is voor de gevolgen voor mens en milieu blijft Nederland volgens het IAO-verdrag gehouden zelf te toetsen of er schendingen van rechten plaatsvinden (...) Dit alles maakt toch duidelijk dat Nederland het laagvliegverdrag alsnog aan het IAO-169 verdrag moet toetsen?"

Een element uit het antwoord van minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking: "De verplichting is om de zaak uiterst serieus te nemen en hen serieus te nemen en niet te zeggen dat wij niets met hen te maken hebben. Dat deden wij in het verleden. Toen hielden wij hen voor dat zij maar moesten integreren in de nationale staat, dat wij geen partner van hen waren en dat zij maar moesten gaan praten met de regering van Canada, in dit concrete voorbeeld. De verplichting die wij op ons hebben genomen, is om te luisteren en om contacten te hebben met inheemse groepen in de betreffende samenleving...
Mevrouw Zwerver heeft een redelijk verzoek gedaan om steun aan inheemse volken. De ontwikkelingssamenwerking, voor zover het gaat om projecten en programma's binnen landen, is inmiddels volledig gedelegeerd aan de ambassades, maar zij heeft er terecht op gewezen dat zich ook in niet-ontwikkelingslanden inheemse groepen bevinden. Ik zal dit punt opnemen met mijn collega, de minister van Buitenlandse Zaken die verantwoordelijk is voor de internationale overdrachten aan niet-ontwikkelingslanden.

Later in het debat meldde Roscam Abbing-Bos (VVD) in tegenstelling tot de VVD-Tweede Kamerfractie: "Wat ons het meest motiveert om na deze behandeling onze stem niet te onthouden aan de ratificatie van het verdrag, is dat wij op geen enkele manier de inheemse volken - het zou onterecht zijn als zij die indruk hadden - in de steek willen laten."
Nadat in tweede termijn Hirsch Ballin (CDA) gesproken had kwam Zwerver (GroenLinks) onder andere terug op het laagvliegen: "Ik wil nog even terugkomen op het aloude overbekende dilemma van het laagvliegverdrag. Ik kreeg het idee dat de minister weinig zin had om er nog iets over te zeggen. De minister zei dat dit dilemma intensief en zorgvuldig besproken is en dat dit een goed voorbeeld was van grote zorgvuldigheid. In mijn beleving is de Eerste Kamer echter voor het blok gezet, want er werd al gevlogen voordat het ratificatieproces was afgerond. Misschien kunnen we slecht tegen ons verlies, maar in onze ogen is het verdrag niet voldoende getoetst."
Gelderblom-Lankhorst (D66): "Over het laagvliegverdrag is door Nederland nauwelijks met de inheemse volken, maar vooral met de Canadese regering gesproken. Het zoeken naar alternatieven is naar onze mening niet voldoende bevorderd. Wat dat betreft zijn wij het dus niet met de regering eens, maar dat is de vorige keer bij de stemming al gebleken."

Minister Pronk: "Laat ik de opmerkingen over het laagvliegverdrag maar laten voor wat zij zijn en daar niet verder over doorgaan."

Toekomst

Nu Nederland het IAO-verdrag 169 heeft geratificeerd stimuleert dat mogelijk ook de overige landen van de Europese Unie om tot ratificatie over te gaan. Dat geldt zeker voor die EU- landen die zelf inheemse volken binnen hun grenzen hebben wonen, zoals Zweden en Finland. Ook zou het goed zijn als overeenkomsten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking opnieuw werden getoetst. Verder zou hieruit moeten voortvloeien dat het eenzijdig afgekondigde verbod op invoer van bont afkomstig uit onder andere Canada, Groenland en de Russische Federatie wordt opgeheven (zie elders "bont"). Ook volgen hier duidelijker verplichtingen uit aan de arctische organisaties waarin Nederland zitting heeft. Over het laagvliegverdrag met Canada zullen wij het nog met Pronk hebben.

GG

De afgelopen maanden zijn er veel boeken verschenen die een plaatsje op deze pagina zouden moeten krijgen. Wij zullen er hier enkele bespreken. In deze nieuwe rubriek bespreken wij ook tentoonstellingen, films, internetpagina's, e.d.

The Vanishing Arctic. Een engelstalig boek met veel prachtige kleurenfoto's. Geschreven en gemaakt door Bryan en Cherry Alexander en uitgegeven door Cassell PLC in Londen, het Verenigd Koninkrijk (isbn 0-7137-2699-7). De auteurs van het boek gaan de poolcirkel rond en geven een overzicht van het leven vandaag de dag van een aantal arctische volken, zoals dat van de Inuit van noordwest-Groenland, van de James Bay Cree in noord-Quebec in Canada, van de Sami in Noorwegen, de Inuit in noordoost-Canada en van de Nenets in Siberië. Er zijn maar weinig boeken waar zoveel verschillende arctische volken in staan. Wij hebben een aantal exemplaren geïmporteerd en het is mogelijk het boek te bestellen bij *Arctic Peoples Alert.*

Een tweede aanrader is het boek ***Het masker van de raaf*** van de Belgische poolvorser Louis Beyers, uitgegeven door Atlas (isbn 90 254 2132 6). Hij heeft de hele pool rondgereisd en daarbij de nodige ervaring opgedaan. Zijn kennis kan elke poolreiziger van pas komen. Beyers geeft veel wetenswaardigheden waarbij hij wel eens uit het poolgebied verdwaald. Elk hoofdstuk valt afzonderlijk te lezen. Duidelijk blijkt zijn respect voor de inheemse jager. Toeristen die ooit met de *Plancius* hebben gevaren zullen veel plekjes zeker herkennen en nieuwe ontdekken.

Bij de tentoonstelling in het Tropenmuseum in Amsterdam *Van Siberië tot Cyberspace* is het boek ***Wat bezielt de sjamaan?*** onder redactie van Alexandra Rosenbohm verschenen (isbn 90 6832 273 7) uitgegeven door het Koninklijke Instituut voor de Tropen. Een gemis is dat je het boek niet kan gebruiken als een catalogus. Dat is een verschil met de catalogus van de tentoonstelling *Arktis-Antarktis* in Bonn, Duitsland, die tot 20 april duurt. In dat geval heeft men het bijbehorende boek praktisch op trefwoorden ingedeeld met daarbij achterin een lijst van de getoonde voorwerpen.

Met de tentoonstelling ***Van Siberië tot Cyberspace*** is het Tropenmuseum enigszins verdwaald. Het laat de reis van de sjamaan en de zoektocht van de ziel zien, de verspreiding en ontwikkeling van sjamanisme en de rol van de sjamaan. Verder moet de exclusieve trap je het gevoel geven dat je van de werkelijke wereld naar de magische gaat. Ik heb de indruk dat de vormgeving belangrijker is dan de inhoud. Echter die inhoud is juist de unieke collectie van meer dan 350 vaak zeer oude objecten met betrekking tot het sjamanisme uit het Russische Etnografische museum in St-Petersburg. Alleen al daarom is de tentoonstelling een *must.*
De tentoonstelling duurt tot en met 16 augustus 1998.

Het Arctisch Centrum van de Rijksuniversiteit Groningen heeft een van de beste Nederlandse internetpaginas op het gebied van de Arctic. Niet alleen is daar het arctisch studieprogramma op terug te vinden maar er zijn vele links zoals naar de *Arctic Council* en AMAP. Het Centrum vertegenwoordigt Nederland bij de AMAP. Om de twee jaar, zo ook dit jaar, gaan Groningse studenten naar Spitsbergen om aan het arctisch milieu te proeven.
Verder geeft het Arctisch Centrum het tijdschrift ***Circumpolar Journal*** uit (issn 0925-2177). Een proefnummer is aan te vragen bij: p/a Oude Kijk in 't Jatstraat 26, 9712 EK Groningen:
http://odin.let.rug.nl/arctic

Informatie over de Thule-reis van de Katholieke Universiteit Nijmegen is te vinden op hun internetpagina met onder andere links naar Groenland: **http://www.kun.nl/expeditie**

De pagina van *Arctic Peoples Alert* is nog in renovatie. De Innu Nation heeft een goede pagina die je dagelijks op de hoogte houdt van de ontwikkelingen: **http://www.innu.ca**
GG

Een nieuwe speelfilm met Groenlandse acteurs is in Nuuk door de internationale pers met een staande ovatie ontvangen. De film ***Reis naar het licht*** (Lysets hjerte, Qaamargup uummataa) van regisseur Jacob Grønlykke en de Groenlandse dichter en romanschrijver Hans Anton Lynge is mede tot stand gekomen door een subsidie van het Groenlands Zelfbestuur. "De film geeft aanleiding tot een discussie over de problemen waar Groenland vandaag de dag mee worstelt", zegt Rasmus Lyberth. Hij speelt de hoofdpersoon: een werkloze man die droomt van geweldige jachttochten zonder ze ooit te kunnen ondernemen. Na een familietragedie, inclusief een moord en een zelfmoord, is hij het spoor bijster en trekt er met zijn hondenslee op uit. In de natuur teruggeworpen op de traditionele manier van leven wordt hij geholpen door een *quivitoq*, een Groenlandse mythologische wijze man. Dan vindt hij verzoening met het verleden, heden en de toekomst. "Veel jongeren kijken naar Amerikaanse films en denken dat dit de realiteit is. In deze film kunnen ze zichzelf herkennen", aldus Lyberth. De film is natuurlijk Groenlands gesproken.
EM

SUAUSSAT - Groenlandse soep

1 kilo vers of gezouten zeehonden- of walvisvlees (kun je vervangen door 2 kilo vers of gezouten vogel-, schapen-, of varkensvlees)
3 liter water
snufje zout en peper
3 peentjes
2 preitjes of 1 ui
takje selderij
3/4 kilo aardappelen
80 gram grutten of 80 gram rijst

Gebruik 1 kilo vlees zonder been of 2 kilo vlees met been.
Doe het gewassen vlees in het kokende water. Gezouten vlees moet eerst ontzouten worden in water. Diepgevroren vlees kun je ontdooien in de pan, maar dit vraagt extra kooktijd.
Laat de soep langzaam koken tot het vlees zacht is. Haal af en toe het schuim van de soep en voeg wat zout toe. Als het vlees vers is, nogmaals het schuim eraf halen. Doe de rijst en de groenten in zijn geheel het laatste half uur in de soep. De geschilde aardappelen, in stukjes, de laatste 20 minuten, en de prei, in ringen gesneden, de laatste 8-10 minuten in de soep.
Breng de soep op smaak met peper en zout. Haal de groenten uit de soep en snijd deze in stukjes, serveer ze apart op een bord. Haal het vlees uit de soep en leg dit in zijn geheel op een schaal of snijd het in dobbelsteentjes. Zet brood op tafel en, bij zeehonden- en varkensvlees, mosterd. Van alken (vogel) kan een hele smakelijke soep worden gekookt.
Uit: Nerisassiornermik ilitsersuutit kalaallit nunaannut tunngatitat. Kogebog for Grønland. Caia Hansen. 1985.

Traditioneel wordt de suaussat met zeehonden- of walvisvlees klaargemaakt en zonder groenten en aardappelen.

In het nul-nummer van *arctica* plaatsten wij een recept voor rendierrollade. Rendieren worden gehouden door de Samen, niet alleen voor eigen gebruik en voor verkoop van vlees aan de Scandinaviers: het vlees wordt onder andere geëxporteerd naar Nederland. Het rendier is geen bedreigde diersoort. *Arctic Peoples Alert* heeft er dan ook geen bezwaar tegen dat het vlees ook in Nederland verkrijgbaar is. Waarom zouden wij wel ons varkensvlees naar bijvoorbeeld Samenland en Groenland mogen exporteren?
Een andere situatie is er met betrekking tot het zeehondenvlees. Zeehonden zijn in Groenland geen bedreigde diersoort. De Inuit jagen niet op jonge zeehonden voor commerciële doeleinden. Zij jagen op volwassen exemplaren en voor "hun dagelijks brood". *Arctic Peoples Alert* vindt dat een gedeelte van het vlees, maar zeker de huiden en daarvan gemaakte producten moeten kunnen worden ingevoerd. In de EU-landen geldt een invoerverbod op huiden van jonge zeehonden. In Nederland geldt een algeheel invoerverbod voor zeehondenproducten. Alleen met een invoervergunning mogen in Nederland zeehondenproducten worden ingevoerd. Voor walvissen ligt het gecompliceerder. Hier zijn quota voor vastgesteld en die gelden ook voor de Inuit in Groenland.
Arctic Peoples Alert wil u met deze receptenrubriek een kijkje geven in de keuken van arctische inheemse volken. Vele van hen zijn economisch afhankelijk van de verkoop van deze producten. Natuurlijk zijn wij er ons van bewust dat we hierdoor ook de discussie over deze producten aanwakkeren.
EM

Kort

Bont

Op 15 december hebben de Europese Unie en Canada het verdrag getekend inzake normen voor diervriendelijke vallen. De Russische Federatie zal binnenkort volgen. De Verenigde Staten is inmiddels ook tot een vergelijkbaar akkoord met de EU gekomen. Dit laatste akkoord wordt nog voorgelegd aan het Europese Parlement, dat het akkoord naar verwachting zal afwijzen, waarop de Europese Commissie die opstelling naast zich neer zal leggen en de Europese ministerraad het zal goedkeuren. Dierenbeschermers hebben fel gepleit voor een invoerverbod van bont van met wildklemmen gevangen dieren. Dit verbod zou echter grote gevolgen hebben voor inheemse volken die economisch afhankelijk zijn van de verkoop van bont. Het gaat hier om niet bedreigde diersoorten. De vraag is wat Nederland nu gaat doen, gezien het feit dat ons land eerder eenzijdig een invoerverbod heeft ingesteld.
GG

Financieel verslag Stichting Innu Steungroep 1996

Hierbij publiceren wij de financiële resultaten over 1996 van de Stichting *Arctic Peoples Alert* (toen nog: *Innu Steungroep*). Er werd in 1996 een aantal keren een beroep gedaan op de donateurs. Bij de eerste oproep gaven 817 donateurs ons een financieel steuntje. Bij de tweede oproep kregen we 693 betalingen binnen. In reactie op een halve-paginagrote advertentie in De Volkskrant meldden zich nog 51 nieuwe donateurs. Wat donateurs meer dan 15 gulden (aanvankelijk 10 gulden) overmaakten, is geboekt als Giften. We ontvingen tweemaal 2000 gulden van subsidiegevers waaronder de Haella Stichting.

Kosten

Ondanks deze massale steun werd een verlies geleden van *f*1.169 waardoor het eigen vermogen is gezakt naar *f*21.671. Debet hieraan zijn de grote kosten, onder meer voor genoemde advertentie, maar ook de reguliere kosten, zoals de kosten van het secretariaat, de Informatiekrant, de porto- en telefoonkosten. In de sector 'telecommunicatie' was er echter wel een meevaller: de kosten van onze internet service provider *Greennet* vielen aanzienlijk lager uit dan was voorzien. De post 'Video' staat voor de kosten van de videoproductie *'Oorverdovende Stilte.'*

BALANS

Activa		Passiva	
Voorraad	493,90	Eigen vermogen	21.671,10
Buitenlandse valuta	216,47	CRE Crediteuren	1.125,52
Girale tegoeden	22.061,40	Reserveringen	415,00
Debiteuren	439,85		
Totaal generaal	**23.211,62**		**23.211,62**

RESULTATENREKENING

Kosten		Opbrengsten	
Telefoonkosten	2.497,33	Donaties	21.185,00
Portokosten	2.425,62	Giften	37.017,08
Secretariaatkosten	6.553,64	Subsidies	4.000,00
Infokrant kosten	7.790,90	Meevaller Greennet	1.035,00
Bankkosten	1.116,58	Omzet	1.014,50
Reiskosten	3.224,14	Rente	1.093,80
Advertentie Volkskrant	23.045,61		
Video	1.722,91		
Reis mei 96	7.597,27		
Banenpooler	828,81		
Innu bezoek oktober	1.610,45		
Overige kosten	3.226,93		
Inkoopwaarde omzet	679,75		
Afgedragen donaties	4.194,86		
Totaal kosten	**66.514,80**	**Totaal opbrengsten**	**65.345,38**
Verlies	**1.169,42**		

Afgedragen donaties

Ook de post 'afgedragen donaties' betreft in feite voor een groot deel reiskosten: voor ruim drieduizend gulden hebben we bijgedragen in reiskosten van Innu-vertegenwoordigers Elizabeth en Jack Penashue om het hen mogelijk te maken een bezoek aan ons land te brengen in oktober 1996. Overigens werd een deel van hun reiskosten betaald door de NANAI. Verder is vermeldenswaard een startbijdrage van driehonderd gulden aan de Britse Innu Support Groep *Friends of the Innu.*

C. van den Ouweland, penningmeester
maart 1998

Groenland wil nieuwe defensieovereenkomst

Vervolg van pagina 1

De Amerikaanse ambassadeur in Denemarken nodigde de minister-president uit na zijn bezoek in januari 1998 aan het Groenlands Zelfbestuur in Nuuk. Hij was hier samen met de Amerikaanse basiscommandant. Het bezoek had het karakter van een tweezijdige oriëntering. Uit het bezoek bleek dat de Amerikanen positief staan tegenover de teruggave van het gebied rondom de militaire luchtmachtbasis in Thule. "De Amerikaanse luchtmacht zal de veiligheidscontrole van de basis moeten uitbreiden nu er toeristen komen. Tevens zullen er faciliteiten moeten worden aangelegd en dit alles gaat geld kosten", aldus de ambassadeur, die tevens benadrukte dat dit door Denemarken en Groenland zal moeten worden betaald. Motzfeld stelt echter luid en duidelijk dat Groenland hier geen rooie cent aan zal betalen. Hij vindt dat dit in de eerste plaats een Amerikaanse verplichting is. Een ander nadeel is aldus de ambassadeur, dat het Amerikaanse personeel van de basis geïrriteerd zal raken als er toeristen gaan rondlopen. Zij mogen in het jaar dat ze op de basis werken geen familiebezoek ontvangen. Toeristen zullen de discipline afzwakken.

EM

Rechtszaken

Op 15 december 1997 werd de rechtszaak voortgezet tegen Gerrit van der Ent wegens zijn hartenknipacties in de hekken van militaire terreinen. Hij deed deze acties uit solidariteit met de Innu. De rechtszitting was de voortzetting van de zaak van 8 september 1997 en die van 7 oktober 1996. Bij deze laatste gelegenheid legde de Innu-vrouw Elizabeth Penashue een getuigenis af. Nadat Van der Ent op 8 september zijn argumentatie uiteen had gezet, schorste vice-president Jörg van het Hof de zitting. Hij overwoog verschoning aan te vragen omdat hij in conflict met zijn geweten leek te komen. Jörg bleek in december echter geen gewetensconflict meer te hebben. Of dit te maken heeft met zijn benoeming tot advocaat-generaal bij de Hoge Raad is niet duidelijk. Voor Gerrit zat er niets anders op dan Jörg te wraken. Op 24 december verwierp het hof de wraking en vervolgens werd de zitting op 21 januari door Jörg voortgezet. De procureur-generaal handhaafde zijn eis van vijf maanden (waarvan drie voorwaardelijk), en vroeg een vergoeding voor de schade die aan het ministerie van Defensie was aangebracht (een bedrag van 20.612,62 gulden). Als Gerrit niet zou voldoen aan deze claim zou hij 120 dagen hechtenis moeten ondergaan zonder dat daarmee de schade zou zijn kwijtgescholden. Ook handhaafde de procureur-generaal -zonder resultaat echter- zijn verzet tegen de vertoning van de video *'Oorverdovende Stilte'*, omdat het een demonstratiemiddel zou zijn en geen verband zou hebben met het doorknippen van hekken. Op de gezichten van de rechters was niet af te lezen wat zij van de video vonden. Als laatste woord las Gerrit het nawoord voor van zijn brochure *"De zin van het leven is het goede"*, geïnspireerd op de filosoof Levinas.

Op 3 februari luidde de uitspraak: drie maanden voorwaardelijk, verbeurdverklaring van de tangen en vergoeding van de schade van 20.612,42 gulden (zonder de schadevergoedingsmaatregel met de 120 dagen). Tegen deze uitspraak gaat Gerrit in cassatie.

Een van de andere individuele activisten, Mariëtte Moors, stond op 16 januari in hoger beroep terecht wegens een vermeende actie op de luchtmachtbasis Leeuwarden op 11 maart 1996. Eerder was zij veroordeeld tot 500 gulden boete en de vergoeding van de schade aan het hek van 297,28 gulden. Wanneer zij niet zou voldoen aan deze claim zou de sanctie moeten worden vervangen door 6 dagen hechtenis, en ook in haar geval zou de schade niet worden kwijtgescholden. Mariëtte's mede-activiste werd niet vervolgd omdat in haar geval de bewijsvoering zwakker was. Tijdens deze zitting spraken de getuigen, twee leden van de luchtmachtbewakingspersoneel, elkaar tegen, ofschoon hun schriftelijke verklaring bij de marechaussee volledig identiek was. Het was onduidelijk of er nu wel of niet foto's waren gemaakt; in het dossier zaten ze niet. Ook in dit soort gevallen gebruikelijk onderzoek door het gerechtelijk laboratorium of de tang en de beschadiging van het hek met elkaar in verband kunnen worden gebracht, was niet verricht. Het vermoeden bestaat dat de marechaussee of anderen de schade opzettelijk hebben aangebracht om haar te kunnen oppakken. Mariëtte verklaarde dat zij bij andere acties waarbij zij werd gepakt altijd schuld bekende.

De procureur-generaal hield vast aan zijn eis. Op 30 januari volgde echter vrijspraak.

GG

Nijmeegse studenten naar Thule

Dit jaar viert de Katholieke Universiteit Nijmegen (KUN) haar 75-jarig bestaan. Een van de activiteiten ter gelegenheid hiervan is de 'expeditie' van vijftien studenten en vijf begeleiders in augustus voor een periode van zes weken naar Thule in noordwest-Groenland. Met ski's en pulka's trekken de studenten over een van de uitlopers van de Groenlandse ijskap en volgen de route die de Inughuit ('pool-eskimo's') in 1953 gekozen hebben toen ze naar Qaanaaq vertrokken omdat de Amerikanen op hun grondgebied een luchtmachtbasis vestigden. In Qaanaaq aangekomen splitst de groep zich en zal de helft van de studenten over de ijskap verder trekken naar de 200 km noordelijk gelegen Von Humboldt-gletsjer. De groep zal na drie weken worden opgehaald met helikopters en terugvliegen naar Qaanaaq.

De studenten die in Qaanaaq blijven, zullen interdisciplinair onderzoek gaan verrichten waarvan de onderwerpen zeer divers zijn: afvalproblematiek, mogelijkheden en gevolgen van eco-toerisme, SO^2 vervuiling, voedingsgewoontes van jongeren, taalbehoud, historisch besef bij jongeren, culturele identiteit, etc.

De reis staat onder wetenschappelijke begeleiding van dr. Cor Remie en wordt georganiseerd door SNP Natuurreizen.

GG

Josie P. Papialuk

Josie Papialuk (Paperk), ook bekend als *Josie Puppy*, werd geboren in 1918 nabij Issuksiuvit Lake in de buurt van Puvirnituq (Povungnituk) in Quebec in Canada. Zijn naam behoeft enige uitleg. Tot 1966 signeerde hij zijn werk met *Papi* of *Puppy*, waarschijnlijk fonetisch de meest correcte benadering van zijn naam. In printcatalogi vanaf 1966 werd zijn naam gespeld als *Paperk* (staart). Eind jaren '70 ging hij zijn vaders naam gebruiken: *Papialuk* (grote staart). Maar wel op zijn eigen manier: Josie P. Papialuk, met om de middelste P een cirkeltje, een verwijzing naar het copyright tekentje ©.

Papialuk werd opgevoed en groot gebracht door zijn vader; zijn moeder stierf toen hij nog vrij jong was. Na zijn vaders dood kwam Papialuk in contact met Davidialuk. Van hem leerde hij niet alleen de beginselen van de jacht, maar ook de vele legendes en volksverhalen die de Inuit-cultuur rijk is. Als kunstenaar is Papialuk een autodidact. Zelf zegt hij hierover: "Niemand heeft mij geleerd te beeldhouwen. Ik heb het mezelf geleerd. Op een dag heb ik een stuk steen afgezaagd en ben begonnen."

Zijn beelden zijn altijd klein en passen in je hand. Onzuiverheden in de steen heeft hij niet weggewerkt, maar juist extra benadrukt door er bijvoorbeeld een cirkeltje omheen te zetten, zodat ze zeker de aandacht zouden trekken. Vaak zijn het vogels en vissen. Zijn beelden zijn in feite een driedimensionale weergave van zijn grafisch werk.

Vanaf het eerste uur is Papialuk betrokken bij de *Puvirnituq printshop*. Van 1962 tot 1989 werd zijn werk jaarlijks opgenomen in hun grafische collectie. In zijn tekeningen laten de dieren sporen achter die de kijker meeneemt naar de wereld waar het dier vandaan komt. Platte maar krachtige afbeeldingen van vogels in een enkele maar toch stevige kleur, opgesloten door de contouren van de steen, zien we in zijn litho's. Door gebruik te maken van al zijn zintuigen leerde hij de kracht en macht van de natuurwetten kennen. Zijn fascinatie voor wind en geluid, de haast ongrijpbare elementen in die natuur is terug te vinden in veel van zijn werk. In zijn krachtige tekeningen vaak voorgesteld als golvende, haast wiebelende lijntjes. Zijn beste kunstwerk vond hij zijn naam geschreven in de sneeuw: *"because it goes into the air and stays forever"*. Papialuk overleed op 3 oktober 1996 in Puvirnituq.

Canuit